

*Шашкова Анна Віталіївна,
здобувачка ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Христюк Оксана Сергіївна,
викладач кафедри психології
навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ,
магістр психології*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Актуальність вивчення теми обумовлена зростаючими вимогами до професійної стійкості та психологічної готовності працівників поліції, особливо в умовах дії воєнного стану і зумовленого ним підвищеного стресу, ризику та постійного контакту з соціально вразливими групами населення. Професійна деформація негативно впливає на ефективність професійної діяльності, психічне здоров'я поліцейських та ефективність взаємодії з громадянами.

Особливості проблематики професійної деформації працівників правоохоронних органів розглядалися в наукових розробках таких українських вчених та практиків, як: Л. Казміренко, О. Бандурка, І. Губарєв, С. Кривенко, О. Кобилянський, В. Медведєв та ін.

На думку І.Ю. Воробйова, професійна деформація – комплекс негативних змін у структурі особистості, що виникають під впливом змісту, організації та умов служби, діяльності. Професійна деформація зумовлює трансформацію характеристик особистості, що негативно позначається на її здатності досягати певної мети та виконувати службові обов'язки. Такий фахівець хибно трактує мету своїх зусиль, а особливо – шляхи та засоби її досягнення [1].

Психологічна сутність професійної деформації, на думку В.С. Медведєва, полягає в комплексі специфічних змін особистості працівника органів внутрішніх справ, які виникають у результаті впливу негативних факторів (стрес-факторів) оперативно-службової діяльності протягом певного часу, індивідуального для кожного працівника, але типового (загального) для служби чи підрозділу [2].

Детально аналізуючи фактори, що спричиняють професійну деформацію працівники поліції, О. Бандурка зазначає, що правоохоронці піддаються безупинному впливу негативних моральних факторів, які виявляються в поведінці правопорушників, злочинців та інших осіб, з якими їм доводиться мати справу в процесі службової діяльності. Через постійний контакт із негативними аспектами життя існує ризик звикнути до зла, стати надмірно підозрілим та морально зачерствіти. Особливо схильні до цього ті, хто не отримав належного морального виховання, має низький рівень загальної правової культури та слабо виражені позитивні морально-професійні якості. Внаслідок усвідомлення власної влади деякі працівники починають надмірно використовувати примусові

заходи, вважаючи, що пояснення та коректне поводження з громадянами знижує їхній авторитет. Специфіка роботи правоохоронців змушує їх стикатися з темними сторонами життя, перебувати під впливом чужих моральних установок та працювати в умовах високого психологічного й фізичного навантаження, що іноді призводить до професійної, а також моральної деформації [3].

Можна вказати на негативні прояви у поведінці працівника НПУ, які свідчать про розвиток у нього професійної деформації: незрозуміла безглузда впертість, відсутність ефекту від переконання; надмірно швидка зміна настрою, захопленість, нестійка поведінка, постійні явно легковажні вчинки; часті сварки, конфлікти з товаришами, близькими; невмотивована грубість, злобливість, суперечки чи надмірна улесливість, піддатливість; прагнення звернути на себе увагу будь-яким чином, демонстративність, істерична поведінка, виражений егоїзм, егоцентризм чи самознищення; постійна пригніченість, неадекватна лякливність, думки про самогубство; неадекватність поведінки, навіть на шкоду собі, незрозумілі вчинки; виражена неупорядкованість, неорганізованість поведінки чи гіпертрофований педантизм; цинізм, розв'язність, безтактність, бравування своєю розбещеністю чи, навпаки, гіпертрофована сором'язливість або неадекватний страх стосовно протилежної статі; жорсткі установки стосовно людей, звинувачувальний ухил у словах і діях [4].

На нашу думку, профілактика професійної діяльності працівників Національної поліції, передусім, має бути спрямована на зниження рівня професійного стресу, підвищення емоційної стійкості та забезпечення загального благополуччя персоналу. В цілому, основні напрями профілактики можна умовно розділити на чотири групи: психологічну, фізичну, соціальну та організаційну. Психологічна профілактика передбачає розвиток навичок управління стресом, зміцнення мотивації та емоційної стійкості. Важливою складовою виступає регулярна робота з психологом підрозділу, який проводить спеціально розроблені тренінгові програми, консультування та навчальні сесії, спрямовані на розвиток навичок стресостійкості, керування емоціями та вирішення конфліктів, психологічний відпочинок. Це дозволить працівникам ефективніше справлятися з емоційним навантаженням і знизити ризик професійного вигорання. Фізична профілактика полягає у підтримці належного рівня фізичної форми через регулярні тренування, спортивні заходи та профілактичні медичні огляди.

Це допомагає працівникам поліції зберігати хорошу фізичну форму, що особливо важливо для тих, чия робота включає активні дії в екстремальних ситуаціях. Соціальна профілактика спрямована на розвиток позитивного клімату в колективі, покращення міжособистісних стосунків і комунікаційних навичок. Здоровий клімат у колективі дозволяє зменшити рівень емоційного напруження і сприяє згуртованості команд, екіпажів, складу чергових нарядів.

Вважаємо, що слід звернути увагу на організаційні аспекти профілактики, що охоплюють забезпечення належних умов праці, раціональний розподіл робочого часу та зниження надмірного навантаження. Правильна організація робочого процесу дозволяє уникнути перевтоми, що позитивно впливає на продуктивність і загальний стан здоров'я працівників. Але, зважаючи на об'єктивні реалії комплектування кадрів практичних підрозділів, досягти цього

складно та доцільно вирішувати за рахунок гнучкого графіку роботи і формування позитивного соціально-психологічного клімату підрозділів, розвитку взаємодопомоги та психологічної підтримки.

Аналізуючи вище вказану інформацію, можна зазначити, що для профілактики професійної деформації працівників поліції важливо впроваджувати індивідуальні програми підтримки психічного здоров'я, що враховують персональні особливості та специфіку роботи.

Періодичні психологічні оцінки допоможуть виявляти ранні ознаки деформації, даючи змогу вчасно вжити заходів. Корисними є також «тренінги стресорів», під час яких поліцейські відпрацьовують навички адаптації до стресу через симуляції реальних ситуацій, що сприяє розвитку стресостійкості без шкоди для здоров'я. На рівні організації слід підтримувати здоровий психосоціальний клімат через системи менторства, взаємну підтримку та обговорення складних випадків під керівництвом досвідчених колег. Важливим аспектом є створення ресурсних кімнат для короткотривалого відпочинку та релаксації, що сприяє емоційному перезавантаженню й запобігає професійному вигоранню.

Отже, актуальність проведення профілактики професійної деформації працівників поліції обумовлює необхідність моніторингу стану проблеми та розробку комплексних програм запобігання та ефективного впливу на персонал практичних підрозділів НПУ.

Список використаних джерел

1. Деформація професійна // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко та ін. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998р. Т. 2. 744 с.
2. Медведєв В.С., Ларіонов С.О. Психологічна діагностика професійної деформації працівників органів внутрішніх справ. *Вісник Національного університету оборони України* 2 (39) /2014
3. Бандурка О.М. Професійна етика працівників органів внутрішніх справ: навч. посібник. Харків: Вид-во НУВС, 2001. 220 с.
4. Кісіль З. Р. Особистісні детермінанти розвитку професійної деформації працівників Органів Внутрішніх Справ. *Науковий вісник 2'2015 Львівського державного університету внутрішніх справ*

